

HANDLEDNING VIDEOKONST I KONSTFÖRENING

Nyckelkonstnärer i videokonstens historia	s. 4
Viktiga händelser i videokonstens historia	s. 6
Underlag för workshop/diskussion Show Unit	s. 7
Rekommenderade föreläsare	s. 12

Välkommen till videokonsten
och utställningen
Show Unit!

Show Unit är producerad av Riksutställningar.
Februari 2005-december 2006 turnerar utställningen på
konstföreningar anslutna till SVERIGES KONSTFÖRENINGAR.

Konstföreningar lånar utställningen gratis.
Frakt tillkommer (max 2000 kr).

För bokning av Show Unit kontakta Mathias Jansson,
Sveriges Konstföreningars kansli: tfn 040-362668,
info@sverigeskonstforeningar.nu

För specialhandledning och pedagogiskt upplägg
kontakta Nicolas Hansson el. Kristina Möster Nilsson,
Sveriges Konstföreningars kansli tfn 040-362667,
nicolas.hansson@sverigeskonstforeningar.nu
kristina@sverigeskonstforeningar.nu

Handledningen är producerad av
SVERIGES KONSTFÖRENINGAR 2005.

Redaktörer:
Kristina Möster Nilsson och Nicolas Hansson

Nyckelkonstnärer i videokonstens historia

Idag ser de flesta konstnärer videon som ett konstnärligt medium bland många. Användandet av video som konstnärligt uttryck blandas med till exempelvis performance, måleri och foto. I första hand är man kanske inte videokonstnär, utan konstnär. Detta förhållningssätt var också vanligt bland de konstnärer som tidigt experimenterade med video – inspiration och erfarenhet hämtades från konstens alla hörn och samhället i stort.

Videokonstens historia är inte lång. Den löper parallellt med utvecklingen av tevediet och den tekniska utvecklingen av videon. Vissa namn återkommer gång på gång. Men vem är de egentligen? Och vad har de gjort? Här presenteras några av de konstnärer som ofta nämns i videohistoriens barndom.

ANDY WARHOL (1928-1987) USA. Warhol är en konsthistoriens ikon. Det han har skapat både konceptuellt och i konstnärliga verk är omfattande. Även inom videokonsten var han en föregångare. Han var en av de första som använde portabel videokamera, redan 1965 experimenterade Warhol med den portabla kameran. Kända är hans ”undergroundfilmer” från mitten av 60-talet som utspelar sig i innemiljöer i New York, till exempel *Chelsea Girls* (1966) eller *Sleep* (1963).

NAM JUNE PAIK (f. 1932) KOREA/USA. Utbildad musik- och konsthistoriker. Paik är en föregångare som började experimentera med tevediet i början av 60-talet. Han träffade 1958 experimentmusikern John Cage och deltog i början av 60-talet i Fluxusaktioner. Paik började med att attackera borgerskapets ljudsymbol, pianot, och gick därefter över till att undersöka den nya tidens ikon i hemmet, teveapparaten. Många anser att Paik skapade upprinnelsen till videokonsten med verket *Exposition of Music, Electronic, Television* på Galerie Parnass i Wuppertal, Tyskland, 1963. Verket var en installation med tolv teveapparater, uppochnervända, rispade och tilltygade. Tevesignalerna manipulerades – det var en apparatbunden föreställning. Paiks konst från 60-talets och framåt omfattar objekt, installationer, multimedia-föreställningar och performance.

FLUXUS var en löst sammansatt grupp konstnärer som formades kring ledaren George Maciunas i New York under slutet av 1950-talet.

Den konstnärliga aktiviteten fortsatte under 60- och 70-talet och kan bäst beskrivas som "låg konst". Konstnärliga uttryck, tekniker och vardagliga föremål blandades. John Cage var en stark influens i Fluxusrörelsen. Aktionerna fick bland annat inspiration från humorn, dadakonsten och Marcel Duchamps avantgardistiska idéer från seklets början. Fluxus hade en social framtoning och ifrågasatte bland annat konsumtionskulturen.

VITO ACCONCI (f. 1940) USA. En av de tidiga experimentkonstnärer som använder videon som medium. Hans verk från 70-talet är föregångare till reality-tv. I *Theme Song*, 1973, ligger Acconci med ansiktet nära, nära kameran. Kedjerökande lyssnar han till musik, pratar med betraktaren och uppmanar denne att komma nära och interagera. I flera verk undersöker han var gränsen går för det personliga och integritetskrävande.

MARTHA ROSLER (f. 1943) USA. Rosler representerade den nya feminismen inom konsten. Videon *Semiotics for the kitchen*, 1975, handlar om hemmafrun, gestaltad av Rosler, bunden vid kökets alla göromål och hemmets bördor. Verket är en milstolpe i feministisk konst. Rosler åskådliggör i sin konst kvinnan och den domesticerade sfären. Hennes konst är, enligt Rosler själv, en inledning till kommunikation och ett sätt att öppna för konversation.

BILL VIOLA (f. 1951) USA. Viola gjorde sin första videofilm 1972. Karaktäristiskt för hans verk är intresset för människans perception och medvetande. Fokus i Violas konst ligger i att åskådliggöra och belysa tiden som fenomen, dess rytm och tröghet. Han arbetar ofta med videon i storskaliga installationer.

VALIE EXPORT (f.1940) ÖSTERRIKE. 1969 utvecklade hon det som hon kom att kalla "feminist aktionism". I Wien fanns de s.k. Wiener Aktionisten som arbetade med performance och aktioner, ofta med misogynia inslag. Export började använda video 1968 i videoinstallationer som ofta krävde publikens deltagande. Hon arbetar konceptuellt med kroppen som medium, som i till exempel *Touching, Body Poem*, 1970, som visar undersidan av nakna fötter.

Viktiga händelser i videokonstens historia

TEVEN OCH VIDEOKONSTEN Videokonstens ursprung är tevetekniken. Teven blev under 50- och 60-talets snabbt populär i hemmen. Teven var för den tidiga videokonsten både en inspirationskälla och en motsättning till idén om kritiskt tänkande.

VIDEOKONSTENS ETABLERING Videokonsten fick i mitten av 1960-talets sitt tidigaste fäste i New York, USA, och några år senare i Europa. Två amerikanska händelser har fått betydelse för videons definitiva etablering som konst; utställningen ”TV as a creative medium” 1969 i Howard Wise Gallery i New York och beslutet 1970 av New York State Council of the Arts att ge ekonomiskt stöd till videokonst.

DEN FÖRSTA VISNINGEN AV LIVE VIDEO De amerikanska konstnärerna Frank Gillette och Ira Schneider visade en av konsthistoriens första videokonstinstallationer, *Wipe Cycle*, under utställningen ”TV as a creative medium”, 1969. Installationen bestod av nio videomonitorer varav fyra visade förinspelat material från olika teveprogram och de övriga meddelade bilder av besökarna som steg in på galleriet. Det var en helt ny upplevelse för publiken att kunna se sig själv på skärmarna.

TIDIG VIDEOKONST I EUROPA Videomediet etablerades senare i Europa jämfört USA. Galleristen Gerry Schum var den första som för en bred europeisk konstvärld introducerade konstvideon. Schum skapade två gallerier enbart för videokonst, TV-Gallery i Berlin och Videogallerie i Düsseldorf, både öppnade 1969.

Källor:

Fogtdals konstlexikon, red. Sandström, Sven, Köpenhamn 1993-

Hall, Doug och Sally Jo Fifer, *Illuminating Video: an essential guide to video art*, New York 1991

KonstpERSpektiv 2/04, Stiftelsen Konstperspektiv, Malmö 2004

Movin, Lars och Torben Christensen, *Kunst & Video i Europa: elektroniska understømme*, Statens Museum for kunst/Det kongelige danske kunstakademi, 1996

Rush, Michael, *Video art*, London 2003

Underlag för workshop/diskussion kring Show Unit

I pärmen som medföljer utställningen finner du texter om varje konstnär och verk som visas i Show Unit. Läs dem för att få inblick i videoverken.

Arrangerar konstföreningen en diskussionskväll om videokonst? Bjud gärna in en handbokens förslagna föreläsare. Finns intresse för workshop kring verket kan det vara bra att ha en workshopsledare, men det går också alldeles utmärkt att som konstföreningsledare själv hålla en studiecirkel kring ämnet konstvideo och Show Unit. Här följer några förslag på diskussionsämnen och workshoptips.

Workshoptipsen är framlagda för att öka kunskapen om konstformen. Tipsen utgår ifrån det befintliga videomaterialet i Show Unit.

Generellt kan det vara lättare och intressantare och mer värdefullt för deltagare om man samsas och enas kring en eller några få verk istället för hela Show Units utbud.

Allmänt diskussionsunderlag om konstvideo

Uttryck och innehåll

1. Gör en "objektiv" beskrivning av videon, utan att försöka värdera. Vilken typ av konstverk rör det sig om?
Är verket en del av en konstnärlig helhet, eller är det att betrakta som ett enskilt verk?
Vad är det vi ser? Vad föreställer bilderna? Beskriv miljöerna.
2. Diskutera om hur berättarstrukturen är upplagd och strukturerad
Hur är filmen klippt och konstruerad? Är det rörliga eller stillbilder?
Långsamt eller snabbt tempo? Återkommer bilder, vad ger det för effekt?
Är videon kronologiskt (en sammanhängande tidssekvens) eller ickelinjärt (collage/fragment) berättad?
Inom videokonsten är det vanligt att man använder sig av icke linjärt tillvägagångssätt dvs. där handlingen inte är rak.

Med snabba klipp och ickelinjär berättarteknik ställs det också större krav på betraktaren att i fantasin binda ihop och fullborda en svit bilder. Fundera på om ni tycker att det är riktigt resonemang.

3. Vad skiljer konstvideo från annan film? Jämför med långfilm. Finns det handling? Hittar ni några nyckelsituationer? Beskriv dem gärna.
4. Vilka är personerna i filmen, beskriv dem utifrån det du har sett. Vad är det för berättelse som beskrivs?
5. Vilken stil är utmärkande för videon? Realism? Surrealism?
6. Vad har musiken och ljudet för påverkan på filmen?
7. Videons relation till annan video/film. Finns det referenser till andra filmer? Kan man se att konstnären har varit påverkad av någon annan konstnär eller filmskapare?
8. Har verket en titel? Varför tror ni konstnären har valt just den titeln? Har titeln betydelse för förståelse av verket?
9. Är det en positiv eller negativ stämning i filmen? Hur vill du beskriva dina upplevelser av konstverket? Utveckla.

Nedan följer ytterligare diskussionsunderlag kring Lina Selanders video *This is the Place*, som har valts ut som lämpligt studieobjekt. Verket ingår i *Show Unit* och programmet *En medierad värld*.

Introduktion

Sedan den moderna konstens inträde på arenan för mer än hundra år sedan har kulturen i stort sett följt två egentliga riktningar. Det ena är produktionens och den andra reproduktionens riktning. Man kan säga att modernismen är kulturvärldens motsvarighet till industrialismen som banade väg för innovationer och tekniska landvinningar. På samma sätt fungerade modernismen för konsten och kulturen. Skapandet av reproduktioner ledde i sin tur till att det produktiva kulturmönstret redan på 1930-talet ansågs ha ersatts av vad filosofen Walter Benjamin benämnde reproduktionens tidsålder. Och denna period, som i dag med den digitala teknikens hjälp nått en närmast global nivå, har kommit att innebära kopians segertåg över det skapade originalet, och därmed finkulturens underkastelse gentemot mass- och populärkulturens övertag. Kopian har blivit subversiv i en globaliserad värld fylld av bilder och objekt. Många har kallat det för den postproduktiva kulturen.

Utställningspaketet *En medierad värld* är ganska tidstypiskt/representativt för videokonsten och konsten i allmänhet idag. Verken av Lina Selander, Peter Geschwind, Petra Lindholm är exempel på hur man återanvänder brukat material, reproducerar det och ger det ny mening.

I den postproduktiva kulturen bearbetar man inte ursprungliga råmaterial. Man skulpterar till exempel inte en människokropp ur ett stenblock eller en massiv trädstam. Man utgår istället ifrån redan existerande kulturella ting: foton, filmsnuttar, texttrader, logotyper, symboler – detaljer helt enkelt.

En fransk konstkritiker, Nicolas Bourriaud, menar att “The artistic question is no longer: what can we make that is new? But how can we make do with what we have?” Fritt översatt på svenska: Den konstnärliga aspekten är inte längre: vad kan vi göra som är nytt, utan istället vad vi göra med det vi har.

I Linas Selanders verk *This is the Place*, blir vi tilldelade fragment av en berättelse. Bild, text och ljud samverkar och ger oss möjligheten att skapa en mening och sammanhang med verket.

Lina Selander återanvänder befintligt material i form av bilder och ljud och ger dem en annan betydelse. Som åskådare bygger man upp en ny berättelse. Här nedan följer tips på lämpliga diskussionspunkter. Vill man inte följa alla nedanstående diskussionspunkter går det naturligtvis välja ut enstaka efter egna önskemål. Diskussionspunkterna är framförallt till för att få igång tankar kring verket.

1. Relationen kopian och original. Appropriering är ingen ovanlig företeelse i konsthistorien. Men idag handlar det inte om att enbart kopiera utan att använda det och ge det en annan betydelse än det ursprungliga. Kan ni nämna något eget exempel där man har använt sig av originalet och satt in det i andra sammanhang? Inom reklamvärlden är detta ett ganska vanligt fenomen.
2. Resonera kring metoden och tekniken när man använder sig av redan existerande material och sätter in det i sin egen film.
3. Låt varje deltagare fritt välja en bild eller ett fotografi, klipp därefter ut en valfri textremsa från till exempel en tidning. Sätt ihop text och bild tillsammans. Vad för slags berättelse uppstår genom den metoden?
4. Använd er gärna av andra bilder, t.ex. diabilder från Sveriges Konstföreningars kansli. Jfr videobildens komposition med måleriets komposition.
5. Hur upplever ni resonemanget om den postproduktiva kulturen, att det idag inte primärt handlar om skapa det nya, utan vad vi gör med det vi redan har?
7. Upplever Du/ni video som ett effektivare medium än måleri? När det fler tittare?

Ordförklaring

Appropriering – inom samtidskonst betyder det att ”beslagta” andras bilder och göra dem till sina på föres nya och helt andra betydelser.

Främmandegörning – för att få uppmärksamhet kan man behöva bryta mot normer som exempelvis att göra det bekanta obekant, med andra ord en främmandegörning.

Postproduktiv konst – i den postproduktiva konsten bearbetar man inte ursprungliga material. Man utgår ifrån redan existerande kulturella ting.

Intertextualitet – citeringar ur, plagiat av och allusioner till andra texter

Rekommenderad läsning

En introduktion till videokonsten av Max Liljefors
Studentlitteratur AB, 2005, Svenska,
ISBN:9144038321

Länkar

Bill Viola
www.billviola.com

Filmform
www.filmform.com

New Media Encyklopedia
<http://www.newmedia-art.org/>

Martha Rosler
<http://home.earthlink.net/~navva/>

Andy Warhol
<http://www.warholfoundation.org/>

Source Video Magazine of Contemporary Art
<http://sourceunlimited.org/source/>

Rekommenderade föreläsare i videokonst.

Personligt om konstvideo med

CATRIN LUNDQVIST

Intendent/Curator Moderna Museet

Ämnen för föreläsningar

1. Den digitala framställningens betydelse för den nya rörliga bilden
2. Samtida Film och Video - i ett internationellt sammanhang

Vad är det som gör just konstvideo så intressant?

Videokonst är superintressant: Video betyder jag ser. Men i dagens läge skulle man nästan hellre vilja översätta det till att mängder av människor ser och många, många av dem har dessutom möjlighet att själva göra video. Videokonsten behandlades länge som något som katten släpat in och visades oftast i obskyra källarrum. Idag är det förmodligen den konstform som utvecklas snabbast, vilket sker i en mängd olika riktningar samtidigt.

Idag är alla vana tittare av teve och rörliga bilder. Hur viktig är kunskap om videons konsthistoria för att förstå dagens videokonst, tycker du?

Konstens egen historia är enormt viktig när det gäller förståelsen av den samtida konstscenen. TV-tittande kan för många människor innebära ett passiviserande och konsumerande förhållningssätt till den rörliga bilden. Videokonstens historia lär oss att se på den massmediala rörliga bildens betydelse för den samtida människan med poetiskt sinnelag men också med kritik och humor. I historiens backspegel reflekteras nuet och tvärtom.

Berätta om en konstupplevelse som har betytt mycket för dig...

Min personligen mest avgörande konstupplevelse härrör från 19 års ålder när jag första gången beökte Moderna Museet och såg en helt blå målning av Yves Klein. Ung som jag var satte jag mig ned på golvet för att sjunka in i tavlans absorberande atmosfär och tappade känslan av tid och rum.

När jag ”vaknade” igen hade det hänt något med mig som inte riktigt går att beskriva med ord. Men jag tror idag att den upplevelsen så småningom kom att forma mina vägval i livet. Konstnären Katarina Löfström som ägnar sig åt videokonst är enligt min mening en förvaltare av den stämning och de tillstånd som Yves Klein lyckades förmedla med sin konst. Hennes rörliga ”målningar” ackompanjerade med musikslingsor reflekterar nuet men är också starkt sammanlänkat med det konsthistoriska fenomen som Klein var med om att upprätta; den sinnesomslutande installationen.

ANNA-KARIN LARSSON/ANNA LINDER
Filmform arkivet för film- och videokonst.

Filmforms historia?

Filmform är en stiftelse som verkar för att främja och sprida film- och videokonst i Sverige och i utlandet. Filmform är ett arkiv och en distributör för svensk film- och videokonst samt är rådgivare för organisationer och enskilda intressenter som t ex museer, konsthallar, filmare, konstnärer, konstskolor, gallerier och festivaler.

Hur kan konstföreningar som är intresserade av videokonst använda sig av Filmform?

Det går även bra att hyra ett stort antal video- och filmtitlar för visning.
Offentlig visning: 500 kr/titel och visning
I undervisning: 250 kr/titel och visning
Se www.filmform.com - klicka på DISTRIBUTION för sökbar arkiv i databas.

Filmform har en speciell historia som också hör ihop med den svenska konsthistorien. Berätta!

Filmform är Sveriges nu äldsta organisation för distribution och bevarande av film- och videokonst. Stiftelsen Filmform eller Arbetsgruppen för film, som den först kom att kallas, bildades 1950 i Stockholm och blev snabbt ett forum för numera kända konstnärer och författare som Öyvind Fahlström, Rut Hillarp, Pontus Hultén, Carl Fredrik Reuterswärd, PO Ultvedt, Hans Nordenström, Peter Weiss m.fl. Gruppens huvudsakliga mål var att producera och visa experimentell film. Det var med dessa konstnärers hjälp filmkonsten fick sitt definitiva genombrott i Sverige.

Finns det möjlighet att arrangera visningar av konstvideo i Filmforms lokaler?

Föreläsning med videovisning: Svensk experimentfilm - en historisk överblick & Samtida videokonst, eller tema efter överenskommelse.

Max 15 personer.

Kostnad: 2500 kr

Vilken roll har den rörliga bilden på dagens svenska konstscen?

Video eller över huvud taget den rörliga bilden har numera en självklar plats i den svenska samtidskonsten. Många konstnärer arbetar på olika sätt med video och nya media parallellt med andra uttryck. Samtiden översköljs av rörliga bilder från TV, bio, reklam till en större tillgänglighet av hemmavideo, mobiltelefoni och inte minst rörliga bilder i offentlig miljö. Denna utveckling kommenteras självklart i samtidskonsten.

Fler rekommenderade föreläsare i videokonst

MAX LILJEFORS. Forskarassistent i Konstvetenskap och arbetar på Konstvetenskapliga Institutionen i Lund. Hans intresseområden är den Moderna och samtida konsten, visuell kultur samt kulturell och psykoanalytisk teori.

Utöver undervisningen vid konstvetenskapen i Lund har han tidigare undervisat vid Malmö Högskola, Statens Teaterskole i Köpenhamn och teologiska institutionen vid Lunds Universitet. Max Liljefors är författare till boken "En introduktion till videokonsten" utgiven av Studentlitteratur och även medlem i AICA, international Association of Art critics.

MONICA NIECKELS. Konstkritiker och föreläsare, en av Sveriges främsta experter inom videokonst och experimentell film. Tidigare Intendent och curator för Sveriges Allmänna Konstförening. Monica Nieckels är medlem i AICA, international Association of Art critics.

LINA SELANDER. Konstnär som arbetar med video, fotografi, text och ljud, ofta med ett tvärvetenskapligt tillvägagångssätt med en stram och konceptuell form. Ett av hennes utmärkande grepp är nedbrytandet och (åter)uppbyggandet av film som narrativ struktur. Lina Selander är född 1973 och bor och arbetar i Stockholm. Hon är utbildad vid Högskolan för fotografi och film i Göteborg, kung. Konsthögskolan Stockholm samt Valand, Göteborg.

Kontakt

Anna-Karin Larsson / Anna Linder
Filmform Arkiv för konstfilm och video
Svarvargatan 2
112 49 Stockholm
Tel/fax: 08-651 84 26
info@filmform.com

Max Liljefors
Institutionen för Konst & musikvetenskap
Lunds Univeristet
Box 117
221 00 Lund
Tel: 046-222 09 44
Fax: 046-222 42 04
Max.liljefors@arthist.lu.se

Catrin Lundqvist
Moderna Museet
Box 163 82
103 27 Stockholm
Tel: 08-519552 85, 0708-83 89 60
Fax: 08-51955 210
c.lundqvist@modernamuseet.se

Monica Nieckels
Tel/fax: 08-66090 70, 070-750 12 14
monica@nieckels.se

Lina Selander
Tel: 08-6183083, 073-3708145
linaselander@hotmail.com